

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Тидір Наталії Іванівни на тему
«Податкова політика в умовах
формування соціальної економіки»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дисертації Тидір Наталії Іванівни зумовлена необхідністю формування соціальної економіки за рахунок реалізації активних заходів на державному рівні, зокрема здійснення ефективної податкової політики. Стале соціально-економічне зростання в Україні передбачає пошук і використання джерел та інструментів державної податкової політики, спрямованих на відновлення та інтенсифікацію економіки. Податкова політика України є дієвим інструментом, що дає змогу забезпечувати баланс між справедливістю в оподаткуванні та ефективністю економічної діяльності. Соціальна економіка в контексті податкової політики передбачає зниження податкового навантаження на бізнес і населення з метою стимулювання інвестиційної активності, підвищення ефективності податкового адміністрування, зменшення частки непрямих податків, введення податкових пільг для інноваційного підприємництва, збереження та розвитку людського потенціалу тощо. Відповідно, податкова політика потребує розробки і формування комплексної системи сучасного податкового регулювання в умовах формування соціальної економіки. Саме тому дисертаційна робота Тидір Наталії Іванівни, що присвячена дослідженню теоретико-методологічних засад і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення податкової політики в умовах формування соціальної економіки, є своєчасною та актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на тему «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0116U003934). У межах наукового дослідження автором визначено теоретичні та практичні аспекти формування податкової політики в умовах соціальної економіки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи мають високий рівень обґрунтованості, яка витікає з проведеного дисертанткою огляду різноманітних джерел за темою дослідження, аналізу широкого кола статистичної, фактологічної інформації та розрахунків, які підтверджують доцільність запропонованих заходів.

Зміст і структура дисертації відзначаються системністю, логічною послідовністю розкриття заявленої теми та внутрішньою єдністю розділів і підрозділів, всебічністю розгляду досліджуваної предметної галузі.

Застосування сучасних методів економічних досліджень дало автору змогу зробити досить обґрунтовані висновки та аргументовані практичні рекомендації щодо удосконалення податкової політики в умовах формування соціальної економіки в Україні.

Достовірність, новизна та практична значимість досліджень

Застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, комплексний аналіз та оцінка стану фіскальних процесів в економіці в контексті узагальнення та систематизації структурно-функціональних проблем удосконалення податкової політики, визначення впливу оподаткування на споживання та добробут населення, обґрунтування необхідності податкового стимулювання ділової та інвестиційної активності в реальному секторі економіки забезпечують високий ступінь достовірності результатів досліджень, проведених у дисертаційній роботі. Підтвердженням достовірності результатів є також їх апробація на наукових і науково-практичних конференціях.

Положення та висновки, що виносяться на захист, мають безумовну наукову новизну:

- розроблено концептуальні положення податкової політики в умовах формування соціальної економіки в Україні, що дало змогу переглянути її основоположні засади, розвинути їх та визначити ті, які мають бути домінуючими в практиці оподаткування;

- удосконалено науковий апарат пізнання функціонального механізму формування і реалізації податкової політики в частині утворення нових його елементів, які дадуть змогу посилити соціально справедливий характер оподаткування;

- доповнено систему принципів податкової політики, зокрема, в існуючий перелік внесено принцип поміркованості, що означає встановлення в економіці такого рівня податкового навантаження, який забезпечуватиме можливість розширеного відтворення й накопичення в суспільстві;

– розкрито методичні підходи до реалізації податкової політики в умовах формування соціальної економіки в Україні та внесено пропозиції щодо їх покращення в напрямку узгодження податкової політики та пріоритетів соціально-економічного розвитку країни;

– доповнено сутнісне наповнення поняття «податкова політика», яке підкреслює необхідність трансформації управління податковими процесами у бік соціалізації економіки;

– узагальнено та систематизовано структурно-функціональні проблеми податкової політики на сучасному етапі.

Практична значимість дослідження автора полягає в розробці науково-обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення податкової політики в умовах формування соціальної економіки в Україні, які можуть використовуватися органами державної влади, що мають відповідні повноваження.

Цінність висновків і результатів досліджень автора підтверджується довідками про впровадження, що видані: Головним управлінням ДПС у Закарпатській області; Закарпатською обласною державною адміністрацією; Ужгородською міською радою; Державним науково-дослідним інститутом інформатизації та моделювання економіки Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міжнародною громадською організацією «Міжнародна академія інформатики»; ВНЗ «Національна академія управління».

Відповідність опублікованих робіт автора змісту дисертації

Результати досліджень викладені у 18 наукових працях, зокрема в 7 статтях у наукових фахових виданнях України та тих, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, а також в 11 друкованих працях апробаційного характеру.

У публікаціях дисертанта відображена сутність дослідження, його наукова та практична значимість. Всі розділи роботи, основні результати, висновки й рекомендації повною мірою відображені в авторефераті.

Оцінка змісту, стилю та мови дисертаційної роботи

У дисертації Тидір Наталії Іванівни вирішено важливе науково-прикладне завдання – розкрито теоретичні засади податкової політики та розроблено рекомендації щодо її удосконалення в умовах формування соціальної економіки в Україні.

У першому розділі «**Теоретичні засади податкової політики в умовах формування соціальної економіки в Україні**» – проаналізовано концептуальні положення податкової політики, розкрито сутність та

особливості формування соціальної економіки в Україні; досліджено та узагальнено моделі та типи податкової політики в світі в умовах соціальної економіки (п. 1.3). На основі узагальнень теоретичних підходів науковців сформульовано авторське трактування сутності податкової політики як частини економічної політики держави, що представляє собою систему заходів організаційно-правового та соціально-економічного характеру органів державної влади та місцевого самоврядування з акумуляції та перерозподілу публічних коштів у вигляді податків залежно від вирішення стратегічних і тактичних завдань розвитку країни чи регіону. (с. 31). Автором у роботі проаналізовано етапи історичного розвитку податкової політики в незалежній Україні (п. 1.1). В дисертації здійснено акцент на податкову політику, яку неможливо визначити без з'ясування таких концептуальних її засад як мета, функції, цілі, суб'єкти, об'єкти, завдання, принципи, взаємозв'язок (рис. 1.1, с. 36), визначено структурно-функціональні зв'язки між соціальним розвитком, соціальною економікою та державною системою управління (рис. 1.4, с. 51), визначено відповідність між типами та моделями податкової політики (рис. 1.6, с. 72).

У другому розділі **«Оцінювання результативності податкової політики»** здійснено аналіз фіскальних процесів в Україні, оцінено стан податкової безпеки в Україні та вплив оподаткування на споживання та добробут населення. Автором досліджено показники податкових надходжень, що дає змогу проаналізувати наслідки проведення податкової політики та виявити залежність між темпами зростання ВВП і темпами зростання основних показників державних фінансів (п. 2.1, с. 111), в межах якого автором ґрунтовно досліджено темпи приросту та встановлено, що система податкових надходжень є достатньо еластичною. На основі проведеного аналізу автором зроблено висновок про важливість питань рівня сумлінності сплати податків, що залежить від суб'єктивного сприйняття явища оподаткування, колективного усвідомлення знань про податки і податкову поведінку, національних норм і традицій, наявних можливостей не сплачувати, розуміння людьми поняття справедливості (с. 122-123). Досліджуючи вплив оподаткування на споживання та добробут населення (п. 2.3), автором наведено узагальнюючу схему впливу податкової політики на соціальний розвиток країни (рис. 2.9).

У третьому розділі **«Пріоритетні напрями розвитку податкової політики в умовах соціалізації економіки»** розглянуто податкове стимулювання ділової та інвестиційної активності в реальному секторі економіки, запропоновано методи посилення соціальної спрямованості оподаткування, визначено пріоритети розвитку податкової політики в Україні в умовах формування соціальної економіки. Автором визначено основні

форми підтримки та стимулювання ділової та інвестиційної активності в реальному секторі економіки (рис. 3.1). У дисертації автором запропоновано алгоритм взаємодії державних органів та платників податків при отриманні інвестиційного податкового кредиту (рис. 3.2), особливу увагу приділено удосконаленням податкового регулювання, а саме: його принципів, методів, а також підпорядкованості загальній парадигмі розвитку (п. 3.2.). Автором запропоновано алгоритм методики оцінки ефективності формування та реалізації соціально орієнтованої податкової політики (рис. 3.6.). До показників ефективності формування та реалізації соціально орієнтованої податкової політики, за результатами досліджень та обґрунтувань автора, належать: соціальна ефективність, фіскальна ефективність та інтегральний показник ефективності (с. 211). Сформульовані автором пропозиції щодо пріоритетних напрямів комплексного вдосконалення податкового адміністрування в умовах формування соціальної економіки та оцінювання його ефективності (с. 217-224) є цілком обґрунтованими.

Дисертація й автореферат відповідають вимогам, які пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дискусійні положення й зауваження

Разом з тим, до змісту дисертаційної роботи є низка зауважень і дискусійних положень:

1. Автор на стор. 45 надає визначення податковій політиці, під якою розуміється «комплекс цільових суб'єктивних рішень осіб чи груп впливу, що має формуватися на основі визначених принципів шляхом виявлення і врахування суспільних пріоритетів з метою об'єктивізації системи оподаткування», та визначення податковому механізму (с. 47-48) «сукупність важелів, інструментів та методів, які взаємопов'язано функціонують між собою, ґрунтуючись на чинному податковому законодавстві, з метою узгодження інтересів держави та платників податків, акумулювання грошових коштів до бюджету держави, розвитку ринкової інфраструктури, а також стимулювання пріоритетних сфер діяльності». На наш погляд, автору необхідно було більш аргументовано обґрунтувати твердження, що механізм формування та реалізації податкової політики повинен бути побудований таким чином, щоб, з одного боку, забезпечити виконання базової функції податків – фіскальної, а з іншого – сприяти реалізації регулюючої функції податків з метою посилення впливу податкового механізму на процеси відтворення.

2. У п. 1.1 дисертаційної роботи автором проаналізовано та

систематизовано важелі, інструменти, способи, принципи та методи формування та реалізації податкової політики у вигляді механізму формування та реалізації податкової політики України (рис. 1.3, с. 46). Потребує уточнення позиція автора щодо визначення переліку суб'єктів у наведеному механізмі формування та реалізації податкової політики України.

3. На наш погляд, представлений на с. 77-78 взаємозв'язок між типами податкової політики та стадіями економічного циклу мав б більшу практичну цінність, якщо б автором було запропоновано механізм взаємодії відповідних елементів у межах визначених стадій.

4. У п. 2.2 автором досліджено та розраховано значення інтегрального індексу податкової безпеки (с. 134-135) із застосуванням вагових коефіцієнтів показників, які визначено за допомогою експертного оцінювання. Однак, недостатньо зрозумілою є позиція автора щодо формування переліку індикаторів податкової безпеки, представлених в табл. 2.18.

5. У п. 2.3 досліджено вплив оподаткування на споживання та добробут населення. Автором наголошується, що «податкова політика як невід'ємний атрибут загальної державної політики виступає інструментом для підтримки галузей економіки, створення сприятливого клімату для розвитку бізнесу та сприяє вирішенню соціальних проблем суспільства» (с.136). На наш погляд, потребують деталізації форми та напрями податкової політики, які впливають на соціальний розвиток країни.

6. Автором дисертації в п. 3.1 досить ґрунтовно проаналізовано форми підтримки та стимулювання ділової та інвестиційної активності в реальному секторі економіки, визначено переваги та недоліки застосування кожного з них, однак було б доцільно провести певні розрахунки щодо ефекту, отримання якого є можливим за рахунок реалізації кожної з них.

Висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи Тидір Н.І., яка є оригінальним, самостійним дослідженням з актуальної проблеми удосконалення податкової політики в умовах формування соціальної економіки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Тидір Наталії Іванівни на тему «Податкова політика в умовах формування соціальної економіки», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, характеризується актуальністю, завершеністю, одержанням нових науково обґрунтованих результатів, які в сукупності вирішують нове науково-прикладне завдання – розкриття теоретичних засад податкової політики та розроблення

рекомендацій щодо її удосконалення в умовах формування соціальної економіки в Україні.

Дисертація за своїм змістом, структурою та оформленням відповідає вимогам пп. 11, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями), а її автор – Тидір Наталія Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри економіки,
Львівський регіональний інститут
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України



Є.Г.Матвіїшин

10.12.2020

